

Riktlinjer för hantering av ANDT-frågor i grund- och gymnasieskolan inom Kunskapsstaden Helsingborg

Bakgrund

All personal i Helsingborgs skolor skall aktivt arbeta för en Alkohol-Narkotika-Doping-Tobak-fri skola. Arbetet syftar till att förebygga, tidigt upptäcka och ingripa mot bruk av droger bland elever i enlighet med gällande rätt.

Riktlinjerna, som årligen revideras, gäller från och med höstterminen 2014.

Skolans förebyggande arbete

- All personal och alla elever skall ha kunskap om droger och dess skadeverkningar.
- Vårdnadshavare och elever skall informeras om riktlinjerna för ANDT.
- ANDT (Alkohol-Narkotika-Doping-Tobak)-undervisning/information ges regelbundet.
- Samverkan sker med Fritid, Socialtjänst, Region Skåne och Polis.
- Vissa utbildningar liksom de med inslag av praktiska- eller arbetsplatsförlagda komponenter (APL) kan innebära att drogtest tas – så kallade Drogtester i Arbetslivet. Här finns ett krav på samtycke.

Misstanke om droganvändning - snabb handläggning

- Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är personal inom myndigheter vars verksamhet rör barn och ungdomar under 18 år skyldiga att genast ingripa om personalen i sin verksamhet får kännedom om att ett barn far illa.

Vid misstanke om droganvändning ska skolan således göra en anmälan till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen. Ett drogtest kan i detta skede erbjudas via skolsköterskan. Drogtestet kräver samtycke från eleven respektive

Barn- och utbildningsnämnden

vårdnadshavaren om eleven är under 18 år, och bygger således på frivillighet.

Kostnaden för drogtester får ej utgöra något hinder för genomförande.

Vid elevens/vårdnadshavarens nekande till drogtest är det, efter skolans anmälan till socialtjänsten i enlighet med 14 kap 1 § socialtjänstlagen, socialtjänsten som ansvarar för fortsatt uppföljning av misstanken. Således går gränsen för skolans ansvar att ingripa vid misstanke om att en elev far illa, vid anmälan till socialtjänsten. Hädanefter har skolan bland annat att tillgripa sedvanliga disciplinåtgärder enligt 5 kap. skollagen (exempelvis stänga av elev från lektioner, stänga av en elev från specifika lektioner som innefattar riskfylld eller farlig verksamhet, liksom upprätta åtgärdsprogram och individuella handlingsplaner). Det rekommenderas att fortsatt planering sker mellan skolan och Socialtjänsten.

- Omedelbar kontakt ska tas med vårdnadshavare om elev är omyndig.
- Omedelbar kontakt ska tas med vårdnadshavare om myndig elev ger samtycke.
- Rektor ska snarast kalla till planeringsmöte.
- Under planeringsmötet överenskommes om en individuell handlingsplan med tydlig ansvarsfördelning.
- Berörd personal hålls informerad efter samtycke från elev och vårdnadshavare.

Konstaterad droganvändning

- Planeringsmöte anordnas.
- Socialtjänsten meddelas i överensstämmelse med Socialtjänstlagen 14 kap § 1 SoL.
- Individuell handlingsplan aktiveras.
- Kontakt med etablerade behandlingsenheter erbjuds i samråd med elevhälsan och socialtjänsten
- Elevhälsans personal håller sig - efter samtycke från vårdnadshavare och elev - kontinuerligt informerad om behandlingsresultat via behandlingsenhet respektive socialtjänst.
- Berörd personal hålls informerad efter samtycke från vårdnadshavare och elev.

Åtgärder vid drogpåverkad elev

Barn- och utbildningsnämnden

- En drogpåverkad elev skall, för omyndig elev efter kontakt med vårdnadshavare, avvisas från skolan och omhändertas på ett betryggande sätt.
- Drogtest erbjudes.
- Rektor kallar till planeringsmöte.
- Polis tillkallas vid destruktivt beteende.

Åtgärder vid misstanke om försäljning av droger

- Skolledning och elevhälsoteam kontaktas.
- Rektor gör polisanmälan.

Beslut taget i Skol- och fritidsnämnden 2014-06-12

Riktlinjerna revideras årligen.

Kommentarer på innehållet i detta underlag hanteras av:

Skol- och fritidsförvaltningen, Elevhälsan

Rättspraxis

Det finns enligt Skolinspektionen inte stöd i någon svensk lag eller författning för att genomföra drogtest i skolan om testet görs mot elevens eller vårdnadshavarens vilja. Det är därför viktigt att elevens/vårdnadshavarens samtycke är fullt frivilligt och reellt. Eleven får inte uppfatta någon press att lämna urinprov eller utsättas för hot eller repressalier om han eller hon avstår från att lämna testet.

Skolinspektionens beslut 2013:1542

”En skola kan som framgått inte tvinga en elev att genomgå ett drogtest för att få delta i utbildningen utan testet måste som framstå som fullt frivilligt. Drogtest som eleven inte frivilligt samtycker till utgör ett påtvingat kroppsligt ingrepp enligt bestämmelsen i 2 kap. 6 § regeringsformen. Skolinspektionen har dock uttalat att det kan finnas situationer där drogtest i skolan kan behövas av säkerhetsskäl, exempelvis i gymnasieskolans yrkesinriktade utbildningar. Uttalandet är inte av helt okomplicerad natur. Det arbetsmiljörättsliga regelverket ålägger skolan att förebygga säkerhetsrisker i utbildningen samtidigt som regeringsformen kräver lagstöd för drogtest som eleven frivilligt samtycker till.”

Skolinspektionens beslut 2009:2070

”Det framgår av 2 kap. 6 och 12 §§ regeringsformen att varje medborgare gentemot det allmänna är skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp men att detta skydd kan begränsas genom lag. Urinprovtagning utgör ett kroppsligt ingrepp. Åtgärder som innebär att gymnasieelever tvingas genomgå drogtest genom urinprovtagning kräver alltså lagstöd. Det finns inga sådana bestämmelser i skollagen. Det är därför olagligt att tvinga en elev att lämna ett sådant drogtest.

En elev kan frivilligt gå med på att drogtestas genom urinprovtagning. För att kunna genomföra ett frivilligt drogtest krävs ett tydligt samtycke från eleven. Medverkan i ett drogtest är känsligt från integritetssynpunkt, inte minst när det är frågan om slumpvisa tester. Frivilligheten från elevens sida får inte bara vara formell utan måste även upplevas som reell. Detta innebär att eleven inte av någon anledning får känna sig tvingad att delta i drogtestet. En elev som inte vill låta sig drogtestas får inte utsättas för direkta eller indirekta påtryckningar eller repressalier från skolans sida.

Det är en grannliga uppgift för skolan att förvissa sig om att eleven verkligen upplever drogtestet som frivilligt. En gymnasieelev står i en beroendeställning till skolans personal. Det kan även förekomma gruppträck som gör att en elev ger sitt samtycke till något som den egentligen upplever som integritetskränkande. Detta gäller även för myndiga elever. Skolinspektionen vill framhålla att tyngdpunkten istället bör vara att arbeta förebyggande genom att exempelvis informera elever och deras vårdnadshavare om drogproblematiken. Rektor har ett uttalat informationsansvar för att elever får kunskap om risker med droger enligt läroplanen.”

Skolinspektionens promemoria 2009-10-27

”Det kan finnas situationer där drogtestar behöver företas av säkerhetsskäl, exempelvis i gymnasieskolans yrkesinriktade utbildningar. Där kan det förekomma inslag som vid drogpåverkan kan medföra fara för elevers eller andras säkerhet, exempelvis inom transportteknisk utbildning. Skolinspektionen har i sitt beslut den 11 december 2008 bedömt att drogtestar får genomföras på förekommen anledning, dvs. i anslutning till farliga moment som kräver drogfrihet. Det kan inte bli frågan om slumpvisa drogtestar utan en förutsättning är att samtliga elever testas. Testerna kan inte genomföras med tvång, utan förutsätter elevens samtycke. Om eleven inte lämnar sitt samtycke blir konsekvensen att eleven inte får delta i det farliga undervisningsmomentet.”

Se även **Skolinspektionens beslut 2008-10-24**, avseende Landskrona kommuns slumpvisa drogtestar i åk 8 och 9.